

Posudok k diplomovej práci Bc. Petry Lorencovej

Système de la Mode R. Bartha: Problém aplikovatelnosti a kritika modelu

Zámerom predkladanej diplomovej práce Bc. Petry Lorencovej je „shrnutí a objasnit hlavní body sémiologické teorie R. Bartha představené v díle *Système de la Mode*“ (s. 8) Ako však autorka ďalej uvádza, snaží sa popísať nielen Barthesovu štrukturalistickej metodológiu, ale i niektoré dôvody jej odbornej kritiky, ilustrované predovšetkým komentármi J. Cullera, D. N. Rodowicka a T. Todorova. Autorka kladie argumentáciu týchto kritikov do kontrastu k Barthesovej semiologickej metóde analýzy dobovej časopiseckej prezentácie módy, ktorú následne porovnáva i so svojou vlastnou analýzou súčasnej prezentácie módy v internetových časopisoch. Cieľom tejto analýzy má byť "posloužit k lepšímu pochopení Barthovy teorie a také upozornit na úskalí aplikace tohoto přístupu na časopisy ve věku nových médií." (s. 4)

Z hľadiska miery celkovej úspešnosti projektu kladne hodnotím fakt, že autorka číta hlavnú referenciu svojej diplomovej práce *Système de la Mode* vo francúzskom origináli. Vo svojom výklade čítaných textov je vecná a precízna, snaží sa "verne" zreprodukovať názory Rolanda Barthesa i jeho kritikov. Pomerne pozitívne hodnotím i formálnu stránku práce, hlavne to, že autorka sa snaží o graficky prehľadný a štylisticky zrozumiteľný spôsob písania, väčšinou uvádza bibliografické zdroje a cituje v súlade s normou.

V predkladanej diplomovej práci sa však vyskytuje i niekoľko problematických miest. Prvý problém vidím v tom, že je to práca bez nápadu a bez výskumného problému, ktorý by si kládla za úlohu riešiť. Autorka prejavuje len minimálnu invenciu a samostatnosť v teoretickom myslení. Uspokojuje sa s tým, že jej diplomová práca je výkladová a sumarizačná, a že k čítaným textom nepridáva žiadny jasne formulovaný názor, ba dokonca ani dôvod čítania Barthesa a jeho kritikov. Výsledkom je diplomová práca, ktorá postráda originálnu hypotézu a formuláciu metodológie potrebnej na jej overenie. Za pokus o metodológiu by sa snáď dal považovať fakt, že autorka obvykle s kritikmi servilne súhlasí, nie je však jasné, či je jej názor na Barthesovu semiológiu len súborom názorov iných, alebo či tým sleduje niečo vlastné: čo vlastne tvrdí sama autorka nad rámec toho, čo už pred ňou povedal Roland Barthes a jeho kritici? Čo chce autorka, na základe svojho čítania R. Barthesa a jeho kritikov, ukázať? Ako chápe Barthesovo konštatovanie, že sa "nechal uiesť snom o vedeckosti" (s. 70)? Keďže odpovede na tieto otázky práca neprináša, žiadam autorku o jasné formulovanie vlastnej pracovnej hypotézy, ktorá bude obsahovať i dôvod jej skúmania, a tiež o charakterizovanie vlastnej teoretickej pozície, ktorá určuje jej spôsob čítania textov (Barthesových i jeho kritikov), a ktorá organizuje uvádzanie čítaných textov do vzájomných súvislostí. Malo by to autorke pomôcť dourčiť jej vlastnú - zatiaľ celkom nezreťelnú - teoretickú pozíciu.

Ďalším problémom predkladanej diplomovej práce je snaha autorky zhromaždiť názory vybraných kritikov Barthesovej metódy bez toho, aby jasne uviedla, prečo sa rozhodla predstaviť práve týchto kritikov a nie iných. Okrem odovodnenia autorkinej voľby chýba v práci i bližšia charakteristika a kontextualizácia teoretických pozícií, z ktorých jednotliví kritici vystupujú. Z textu nie je zrejmé, nakoľko sa autorka orientuje v koncepčnom "pozadí" použitých kritických komentárov, nikde totiž neuvádza ich postštrukturalistický rámec, ani mnohé metodologické nuansy v tomto rámci: J. Culler je totiž stúpenec Derridovej dekonštrukcie, D. N. Rodowick je odborník na Deleuzeovu filmovú semiotiku a rizomatiku, T. Todorov je pokračovateľom ruského formalizmu a postmoderný teoretik rétoriky fantastična a alterity. Keďže sa tento problém roznych kontextov kritik Rolanda Barthesa v diplomovej práci Bc. Lorencovej uspokojivo nerieši, chcem sa autorky spýtať, s ktorým z uvedených troch metodologických prístupov najviac sympatizuje a prečo.

Tretí problematický bod vidím v autorkinom pokuse aplikovať Barthesovu metódu analýzy písanej módy, pretože ju premiestňuje z povodnej oblasti Barthesovej analýzy printových módných časopisov polovice 20. storočia do prostredia súčasných elektronických magazínov na internete. Tento kontextuálny posun pokladám za dosť nešťastný hlavne preto, lebo spolu s ním autorka prináša na scénu nový balík neriešených problémov, ktorých riešenie čitateľa frapuje (ako vlastne autorka chápe nové médiá? prečo nepracuje so známou Manovichovou charakteristikou?, ako chápe neomediálnu rolu databázy, interaktivity, modulárnosti?, vidí z hľadiska semiotiky módnej fotografie nejaký rozdiel medzi analógovou a digitálnou prezentáciou?, ako a prečo sa zmenili diskurzívne očakávania od prezentácie módy v kyberkultúre?, podľa čoho vlastne autorka vybrala svoje príklady

prezentácií módy na internete?, prečo nepracuje s tými časopismi, ktoré analyzoval Roland Barthes?, domnieva sa snáď autorka, že by sám Barthes v súčasnosti písal o móde rovnako ako písal v dobe vzniku *Systému módy?* atd.). Autorka síce problémy tohto typu veľmi stručne naznačuje (predovšetkým na s. 15 a 16 v súvislosti s Rodowickom a potom v závere na s. 70 a 72), nijako ich však teoreticky nerieši. Preto mi nie je jasné ani to, ako sa k nim stavia. Pokiaľ ich totiž autorka chápe ako centrálnu pre svoju úvahu, mala by im venovať náležitú pozornosť a precizovať svoju úvahu. Pokiaľ ich naopak chápe ako marginálne, mala by sa vyvarovať používania tak nevhodne zvoleného príkladu, akým je snaha ukázať nepoužiteľnosť určitej metódy analýzy dobovej praxe na príklade praxe z úplne inej doby (a iného kontextu). Pokiaľ by autorka skutočne chcela ukázať nefunkčnosť Barthesovej metodológie, ako spočiatku avizuje, nemala by sa pokúšať príležitostne implantovať Barthesovu analýzu do kyberpriestoru (to by mohla byť téma inej diplomky), ale sa sústrediť na situáciu diskurzu o móde v Paríži v dobe, v ktorej Barthes svoju knihu písal. Mala by uvádzať dobové odborné komentáre a kritiky uvárajúce módné trendy, aby ich porovnala s Barthesovým čítaním módného odevu, a aby prípadne navrhla modifikáciu, ktorá by urobila Barthesovu metódu funkčnou. Nič z toho sa však v práci neobjavuje, preto žiadam autorku o vysvetlenie.

Popri týchto problematických miestach je predkladaná diplomová práca poznačená i viacerými nedostatkami formálneho charakteru. Okrem preklepov (psaný systémom - s. 10, Saussorovo - s. 12, a priory - s. 22 atd.), nadužívania pomocného slova "jakýsi" (16, 21, 64 atd.), nedoslednej práce s členením textu do významových odstavcov (s. 31 70 atd.), je problémom i to, že záverečný zoznam použitých knižných titulov je veľmi skromný, má len necelé 2 stránky (bolo by vhodné ho obohatiť o ďalšie tituly od Barthesa i jeho kritikov, predovšetkým od Cullera a Rodowicka, ale i od Baudrillarda, Manovicha, Mitchella, Wortha a ďalších). V zozname literatúry navyše chýbajú v texte zmienené práce *Essais critiques* (s. 22), *Elements de sémiologie* (s. 40).

Diplomovú prácu Bc. Petry Lorencovej doporučujem prijať k obhajobe. Navrhujem predbežné hodnotenie známku "3".

Mgr. Michaela Fišerová, Ph.D.
EKS, FHS UK, Praha

V Prahe, dňa 2. 2. 2015

